

Hadj, de reis van je leven

Op weg met verhalen - 2022-23 thema 4 **Kijken met je hart**

les 6 - bovenbouw

Corrie Hartholt

Jezus liet de mensen zien dat uiterlijk niet belangrijk is. Het gaat erom dat je kijkt met je hart. Moslims ervaren tijdens de hadj hoe dat is, omdat alle uiterlijke verschillen dan wegvallen.

De reis van je leven. Dat zou zomaar eens een bedevaart kunnen zijn. Naar een plaats die je trekt als een magneet. Je gaat op reis, geeft je over en ervaart dat iedereen gelijk is. De reis brengt je dicht bij jezelf en ook dicht bij God, dicht dan je misschien ooit geweest bent. Je leert anders kijken. Keek je voorheen met je ogen, dan zag je vooral wat je wilde zien. Nu leer je kijken met je hart en zie je je eigen tekortkomingen. Misschien zie je nu ook die ander staan, degene die je voorheen niet zag. In deze les leer je daarover.

Doelstelling

De leerlingen maken kennis met de hadj, de belangrijkste reis voor moslims.

De leerlingen leren Mekka kennen als de bedevaartsplaats die daarbij hoort.

De leerlingen ontdekken dat tijdens de hadj gelijkheid wordt uitgedrukt via de kleding.

De leerlingen onderzoeken hoe zijzelf omgaan met (on)gelijkheid en hoe je anders – met je hart – kunt kijken naar jezelf, de ander en de wereld om je heen.

Hadj, de reis van je leven

Inleiding

De hadj

Iedere moslim die hier financieel en fysiek toe in staat is, maakt in zijn leven één keer de hadj: de bedevaart naar Mekka, om daar het offerfeest te vieren en een ultiem gevoel van verbinding en samenzijn te ervaren. Het is een reis waarin overgave centraal staat. Overgave aan oude tradities en rituelen (de 'looproutes', de kleding, het eten, de plek, het offeren enz.). Overgave aan al wat is, overgave aan Allah (God). Een bedevaart nodigt je bij uitstek uit om te kijken met je hart: bekijk de wereld met compassie, met ogen vol liefde. Kijk kritisch naar jezelf: (hoe) ben jij een goed mens? Je kijkt naar binnen, bij jezelf en bij de ander. Heel bijzonder aan de hadj is één van de tradities: iedereen gaat precies hetzelfde (in het wit) gekleed.

Benodigheden

- hartvormige briefjes of briefjes waar een hartje op staat voorgedrukt
- afbeeldingen (extra download bij deze les op Zin-voller onderwijs)

Introductie

De stad Mekka, de woorden hadj of bedevaart zijn termen die maar bij weinig kinderen bekend zijn. Beeldmateriaal, filmpjes en het uitschrijven van woorden kunnen daarbij helpen.

Verlangen naar...

Deel hartvormige briefjes uit (of briefjes waar een hartje op staat voorgedrukt).

Vraag de leerlingen of er een plaats of een plek (op de wereld) is waar ze heel graag naar toe willen gaan of misschien wel even willen kijken of zijn.

Geef de leerlingen kort de tijd om hierover na te denken en op te schrijven wat ze hebben bedacht.

Laat de leerlingen daarna vertellen wat ze hebben opgeschreven en stel vragen:

- Waarom wil je daar naartoe?
- Is het een 'hartenwens'?
- Verlang je ernaar om op die plek te zijn?
- Of ben je gewoon nieuwsgierig?
- Lijkt het je spannend om daar te zijn?
- Kun je je voorstellen dat mensen verlangen naar een plek?
- Waar voel je dat verlangen?

Toon op het digibord het woord 'hadj'. Vertel dat sommige mensen hun leven lang verlangen om naar een bepaalde plaats te gaan, omdat die plaats vanwege hun geloof van grote betekenis is. Soms sparen ze er jarenlang voor en als ze dan gaan, noemen ze de reis een 'bedevaart', een reis om te bidden en dichterbij God te komen. De mensen die op bedevaart gaan, noemen we pelgrims. Vertel ook dat voor moslims de plaats Mekka (in Saoedi-Arabië) heel belangrijk is en dat ieder jaar miljoenen moslims een bedevaart (hadj) maken naar deze stad.

Laat vervolgens (op het digibord) enkele afbeeldingen zien van de bedevaart naar Mekka en de Kaäba (het huis voor God) tijdens de bedevaart. Vertel kort iets over deze bedevaart (zie Achtergrondinformatie). Geef de leerlingen gelegenheid om te reageren of vragen te stellen.

Maak gebruik van de afbeeldingen (extra download) of laat het jeugdjournaal filmpje zien (zie Beeld- en Digitips - *Moslims beginnen aan 'belangrijkste reis van hun leven'*). In dit filmpje wordt ook aandacht besteed aan de kleding die (door kinderen/jongeren) tijdens deze bedevaart wordt gedragen.

In het Schooltv- filmpje *Wat is de hadj?* wordt kort en bondig uitgelegd wat de hadj is.

Kern

Nasreddin Hodja

Nasreddin Hodja was een islamitische geestelijke uit de middeleeuwen. Als 'Hodja' was hij imam (voorganger in het gebed/in de moskee) en gaf hij de kinderen koranlessen. Nasreddin Hodja was ook filosoof en is in de hele islamitische wereld bekend om de humoristische verhalen (schelmenverhalen) rond zijn persoon. In deze verhalen houdt hij de mensen een spiegel voor door de dingen vaak net iets anders of 'andersom' te doen. Zo rijdt hij bijvoorbeeld soms achterstevoren op zijn ezel, omdat de dwarse ezel anders de verkeerde kant op zou lopen. Tegenwoordig zouden we Nasreddin een 'omdenker' noemen. In één van zijn verhalen confronteert hij de mensen met hun manier van kijken. Kijken met je ogen is iets anders dan kijken met je hart.

Vertel of lees het verhaal 'Hoe Nasreddin twee keer naar een feest ging' (zie bijlage).

Laat na het verhaal een stilte vallen. Vraag de leerlingen vervolgens om te reageren op het verhaal.

Hadj, de reis van je leven

Mogelijke vragen:

- Waarom had Nasreddin een hekel aan de rijke man?
- De rijke man had veel te delen maar deed het niet. Waarom niet?
- Hoe keek de rijke man naar de boeren? Met zijn ogen of met zijn hart?
- De vrouwen hadden honger maar maakten toch een mooie jurk. Wat deelden zij?
- Kun je zeggen dat de vrouwen 'met liefde' werkten aan de mooie jurk?
- Was het eerlijk dat arme mensen geen of weinig eten kregen in het verhaal?
- Waarom wel? Waarom niet?
- Wat wilde Nasreddin duidelijk maken aan de rijke man?
- Zou het anders zijn geweest als iedereen dezelfde kleding had gedragen?
- Hoe zou die kleding eruit moeten zien?

Ihram – iedereen is gelijk

Laat vervolgens een afbeelding zien van de hadj én de kleding die tijdens deze bedevaart wordt gedragen (zie extra download).

Vertel kort iets over deze speciale kleding.

Kleding tijdens de hadj

Tijdens de pelgrimstocht worden moslims herinnert aan het feit dat voor Allah alle mensen gelijk zijn. Gelijkheid en bescheidenheid staan centraal tijdens de hadj. Vanuit die twee kernwoorden dragen de mannen een 'ihram', een wit gewaad dat bestaat uit twee naadloze doeken. Eén doek bedekt het onderlichaam, de andere doek wordt over de schouders gedragen. Voor vrouwen zijn er geen duidelijke kledingvoorschriften, behalve dat de kleding bedekkend en eenvoudig moet zijn. Sieraden, make up en parfum zijn verboden. Vaak dragen vrouwen zwarte, bedekkende kleding (de Abaya), maar witte of andere bedekkende kleding mag ook.

Verwerking

1. Kijken met je hart

Nasreddin houdt de rijke man een spiegel voor. Toen hij eenvoudig gekleed was, kreeg hij niks te eten. Niemand zag hem staan. Toen hij zijn mooie, dure kleding had aangedaan, kreeg hij ineens wel veel eten. Kennelijk was het feit dat hij er rijk uit zag belangrijker dan de vraag of hij honger had.

Hoe kijken de leerlingen? Naar zichzelf, naar de ander, naar de wereld?

De leerlingen onderzoeken (in groepjes) hoe ze kijken. Ze krijgen hiervoor een themakaartje en een aantal 'onderzoeksvragen' mee (zie bijlage). Ze bespreken de vragen en zoeken zo nodig informatie via internet.

2. Gelijke kleding/schooluniformen

In veel landen is het dragen van een schooluniform voor basis- en voortgezet onderwijs verplicht. Het schooluniform was oorspronkelijk bedoeld om het verschil tussen rijke en arme kinderen kleiner te maken en bestaat in Engeland al sinds de 16e eeuw.¹ Voorstanders van uniformen noemen als voordelen dat kinderen minder worden gepest om hun uiterlijk, dat verschillen tussen rijk en arm minder zichtbaar zijn, dat het goed is voor het groepsgevoel en het bovendien makkelijk is, want je bent 's ochtends geen tijd kwijt met het zoeken naar een juiste outfit voor de dag. Wat vinden de leerlingen hiervan? Is dit een goed idee of moeten we juist blij zijn dat we in ons land zelf mogen kiezen wat we dragen op school?

Verdeel de klas in twee groepen, een groep voor en een groep tegen het schooluniform.

De groepen bereiden zich voor door zoveel mogelijk argumenten te bedenken voor of tegen het schooluniform.

Daarna gaan de twee groepen tegenover elkaar zitten en proberen ze elkaar te overtuigen.

Wie overtuigd is, mag 'overlopen'.

De leerkracht is de gespreksleider.

Maak duidelijk dat het hier niet gaat om winnen of verliezen maar dat het goed is om hierover na te denken en van gedachten te wisselen.

¹ <https://www.rtlnieuws.nl/lifestyle/mensen/artikel/4920096/het-schooluniform-wereldwijd-geen-verschil-tussen-arm-en-rijk>

Hadj, de reis van je leven

Stop de discussie na plm. 10 minuten.

Vat de belangrijkste uitkomsten samen voor de leerlingen.

Aansluitend kunnen de leerlingen nog een tekening maken van hun favoriete schoolkleding of schooluniform.

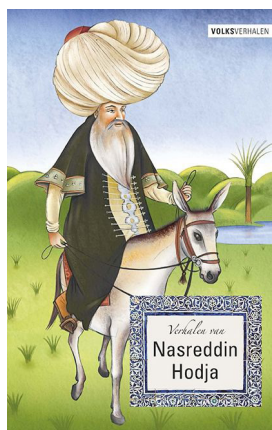
Prentenboeken en jeugdliteratuur

Verhalen van Nasreddin Hodja

diverse auteurs, reeks: Volksverhalen

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren B.V. (2019)

De verhalen van Nasreddin Hodja zijn in alle landen in het Midden-Oosten bekend. Dit boek bevat 22 van deze verhalen in eenvoudige taal. Het boek is voor kinderen (en volwassenen) die kennis willen maken met de cultuur van het Midden-Oosten of die hun eigen verhalen en verteltraditie terug willen horen in het Nederlands. Het is geschikt om

zelf te lezen of om korte verhaaltjes uit voor te lezen (niveau A2). Het boek staat vol met prachtige tekeningen.

In de Nederlandse boekwinkels en webshops was het boek in korte tijd uitverkocht. Er is inmiddels een herdruk van het boek (met een nieuw ISBN 9789086964741) dat via de webshop van Eenvoudig Communiceren is te bestellen.:

www.eenvoudigcommuniceren.nl/verhalen-van-nasreddin-hodja

Op de website van de uitgever staat een lesbrief bij het boek:

www.eenvoudigcommuniceren.nl/pdfs/lesbrief%20Hodja.pdf

Heilige plaatsen – Mekka

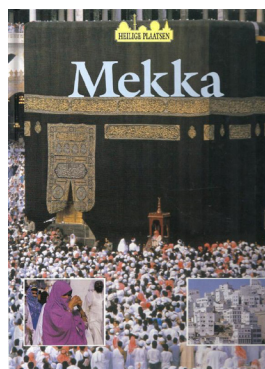
Shahrukh Husain

Uitgeverij Corona/Ars Scribendi, Etten-Leur (2001)

(nog tweedehands verkrijgbaar via bol.com)

Mekka is de meest heilige stad² voor moslims van over de hele wereld.

In de islam is het de plicht van elke moslim om tenminste één keer in zijn of haar leven een pelgrims-

tocht naar Mekka te maken. In dit boek wordt gekeken naar de ontwikkeling van de stad Mekka en wordt de geschiedenis van de islam uitgelegd. Aan het eind van elk hoofdstuk worden in een apart kader moeilijke woorden of begrippen verklaard. Achter in het boek is een chronologie van belangrijke gebeurtenissen uit de

geschiedenis van Mekka opgenomen.

Vanaf ca. 10 jaar.

Beeld- en digitips

Moslims beginnen aan 'belangrijkste reis van hun leven'

<https://jeugdjournaal.nl/artikel/2246812-moslims-beginnen-aan-belangrijkste-reis-van-hun-leven.html>

Wat is de hadj?

<https://schooltv.nl/video/wat-is-de-hadj-bede-vaart-naar-mekka/#q=mekka>

Schooltv aflevering voor 9-12 jaar.

- 2 Een heilige plaats is een plaats die door een bepaalde godsdienst als heilig wordt beschouwd. Vaak is dit omdat daar heiligen zijn verschenen, of (delen van) heiligen zijn begraven. In iedere godsdienst zijn er wel plaatsen die heilig zijn of als zodanig beschouwd worden. Vaak zijn er op deze heilige plaatsen heiligdommen gebouwd. Op heilige plaatsen komen veel pelgrims af. Over de plaatsen Mekka, Medina en Jeruzalem wordt vaak bericht wordt als zijnde heilige plaatsen voor moslims. Binnen de islam wordt echter het gebruik van 'heilig' uitsluitend bewaard voor God (Allah) en Zijn Woord (De Koran).

bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Heilige_plaats

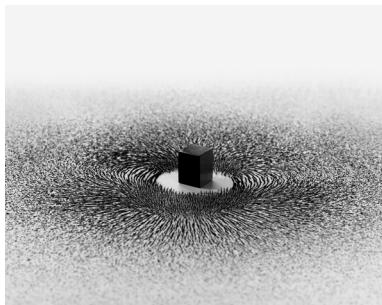
Hadje, de reis van je leven

Kunst

Magnetisme

Ahmed Mater, Djedda (2011)

De kunstenaar heeft de Kaäba in de stad Mekka uitgebeeld. De Kaäba is volgens moslims het eerste huis voor God op aarde. De kubusvormige magneet, omringd door ijzervijlsel, doet denken aan pelgrims die om de Kaäba lopen.

Kijkvragen:

1. Wat zie je?
2. Waar doet dit kunstwerk jou aan denken?
3. Wat voor gevoelens roept het bij je op?
4. Waarom heeft de kunstenaar dit gemaakt, denk je?
5. Waar is het kunstwerk van gemaakt, denk je?

Op de website van Ahmed Mater zijn meerdere variaties op dit kunstwerk te vinden.

<https://www.ahmedmater.com/artworks/artwork/magnetism-iii>

Kunst maken met magneetballetjes en verf

De leerlingen kunnen ook zelf een 'kunstwerk' maken met magneten (balletjes) en verf.

Ze ervaren hierbij dat de aantrekkingskracht ervoor zorgt, dat je zelf de controle verliest.

Je moet loslaten en je overgeven, zoals de pelgrims in Mekka dat ook doen.

Magneetballetjes, magneetknikkers of setjes met magneten zijn op veel scholen aanwezig. Ook zijn ze in speelgoedwinkels en via webshops verkrijgbaar. Een eenvoudige verftekening maak je al door wat verschillende stipjes verf op bijvoorbeeld een papieren bordje te doen en de magneetballetjes hierin rond te laten draaien.

Ook kun je een vel papier met een paar stippen verf in een dienblad of een schoenendoos leggen en de magneetballetjes (of schroeven en andere metalen voorwerpen) met een grotere magneet onder het

dienblad of de schoenendoos door de verf en over het papier proberen te sturen.

Op internet/YouTube zijn verschillende instructiefilmpjes te vinden, bijv.:

www.youtube.com/watch?v=4SJExPsZTF0&t=38s

Nasreddin Hodja

Metin Yurdanur – Brussel – Schaarsbeek (2019)

De Turkse beeldhouwer (State Artist of Turkey) Metin Yurdanur heeft verschillende beelden van Nasreddin Hodja gemaakt, in zowel Turkije als in andere landen. Dit beeld is te vinden in Brussel, in de wijk Schaarsbeek. Het beeld was een geschenk van de Turkse regering aan de stad Brussel.

www.1030.be/sites/default/files/actualit%C3%A9s/nasreddin.jpg

De afbeelding kan worden gebruikt bij het verhaal over Nasreddin, die (2x) naar een bruiloftsfeest gaat.

Extra

Delen met velen

Jezus inspireerde de mensen om te kijken met hun hart en hun bezittingen te delen. *Delen met velen* is een les uit de lessenserie 'Samen delen', IKOS Onderwijs 2020 thema 2. In deze les staan de eerste christenen centraal, die in navolging van Jezus iedereen gelijk behandelden en alles deelden. De les is te vinden op de website van Zinvoller onderwijs: www.zinvolleronderwijs.nl/lessenseries/IKOS-onderwijs-uitgave/samen-delen

Hadj, de reis van je leven

Achtergrondinformatie

Wat is de hadj?

De hadj is een vijfdaagse pelgrimstocht waarbij moslims naar Mekka gaan.

Tenminste één keer in hun leven moeten moslims deze vijfdaagse tocht maken. Het is namelijk één van de vijf zuilen (vijf dingen die een moslim in zijn leven moet doen) van de islam. Het doel van de hadj is om vergeving van je zonden te vragen en dichterbij God (Allah) te komen.

Sommige moslims sparen een leven lang om op hadj te gaan. Anderen voelen zich al op jonge leeftijd door God geroepen en zijn financieel in staat direct te gaan. Pelgrims kunnen de hadj alleen op één vaststaand moment per jaar verrichten, tijdens het Offerfeest. Op andere momenten in het jaar kunnen ze naar Mekka reizen om de kleine bedevaart, de umrah, te ondernemen.

De bedevaartgangers gaan naar de Kaäba, een grote kubus die op een plein bij de Grote Moskee in Mekka staat. Op de hoek van de kubus zit de 'zwarte steen', een steen die moslims vereren. God (Allah) heeft deze steen volgens hen vanaf het paradijs naar Abraham gestuurd. Over het dak hangt een zwarte doek met daarop teksten van de Koran. Tijdens de bedevaart moet je zeven keer linksom langs de steen lopen. Dat is een van de vele rituelen tijdens de bedevaart.

Voor- en tijdens de bedevaart

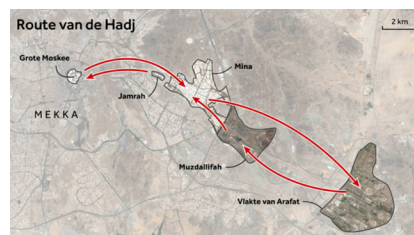
Per jaar doen er ongeveer drie miljoen moslims mee, ze komen uit 160 verschillende landen.

Voor vertrek dienen alle pelgrims ook vergeving te vragen aan de mensen om hen heen, zodat ze tijdens de hadj alleen nog vergeving hoeven te vragen aan God. Bovendien maak je als pelgrim een testament op en moet je ervoor zorgen dat openstaande schulden zijn afgelost.

Tijdens de pelgrimstocht worden moslims herinnerd aan het feit dat voor Allah alle mensen gelijk zijn. Gelijkheid en bescheidenheid staan centraal tijdens hadj. Vanuit die twee kernwoorden dragen de mannen een ihram, een wit gewaad. Voor vrouwen zijn er geen duidelijke kledingvoorschriften, behalve dat de kleding bedekkend en eenvoudig moet zijn. De bedevaart begint op een plek die miqat wordt genoemd en die je als pelgrim alleen mag passeren als je de ihram-kleding draagt.

Umrah (kleine bedevaart) en hadj

De umrah omvat rituelen die bij de Grote Moskee in Mekka zelf plaatsvinden: een omgang (7x) rond de Kaäba en het heen en weer lopen tussen de heuvels Safa en Marwa (7x). De pelgrims bidden ook bij de Maqam Ibrahim (standplaats van Abraham) en drinken water uit de Zemzem-bron. Al deze rituelen bij elkaar duren een paar uur. De hadj begint op dag 1 met dezelfde rituelen als de umrah en gaat de daaropvolgende dagen verder met bezoeken aan de heilige plaatsen Arafat, Muzdalifa en Mina.

De route die de gelovigen in vijf dagen afleggen.

<https://nos.nl/artikel/2190474-je-hoeft-niet-meer-zestig-te-zijn-om-naar-de-hadj-te-gaan>

Na de bedevaart

Na de hadj keren veel pelgrims naar huis terug met het vaste voornemen de leefregels van de islam getrouwer dan ooit na te leven. De bedevaartgangers hebben nu een nieuwe titel: hadji voor mannen en hadja voor vrouwen. Als ze thuiskomen is het groot feest. Familie, vrienden en anderen wensen hen geluk met de zin 'Hadj mabroer', 'moge de bedevaart door God worden geaccepteerd'. In Egypte en andere landen versieren mensen de muren van de huizen van pelgrims met afbeeldingen van de reis en van het heiligdom in Mekka.

bron: <https://www.tropenmuseum.nl/nl/de-bede-vaart-naar-Mekka>

Deze les sluit ook aan bij de kerndoelen van het Protestants vormingsonderwijs: domein A 8, B 2, C 6 en D 1.

Hadj, de reis van je leven

Bijlage

Hoe Nasreddin twee keer naar een feest ging

Lang geleden woonde er in Turkije een man die Nasreddin heette. Hij was de 'hodja', dat betekent meester. Hij woonde bij de moskee en gaf de kinderen les. Hij las de kinderen voor uit het heilige boek, de Koran. Soms moesten de kinderen stukjes uit hun hoofd leren. Nasreddin was geen strenge meester. De kinderen lachten vaak om hem. Om de gekke dingen die hij zei en ook omdat hij de dingen vaak 'andersom' deed. Zo reed hij eens achterstevoren op zijn ezel. De kinderen lachten hem uit. Maar Nasreddin zei: 'Ik zit niet achterstevoren. Het is de fout van mijn ezel, die loopt achterstevoren'.

Iedere vrijdagmiddag gingen de mannen uit het dorp naar de moskee. Dan vertelde de hodja over de Koran en ging hij de mannen voor in het gebed. De meeste mannen waren boeren en werkten de hele week hard. Na hun bezoek aan de moskee gingen de mannen altijd naar het koffiehuis. Daar vertelden ze elkaar de laatste nieuwtjes. Steeds weer hoorde Nasreddin de mannen vertellen over de 'aga'. Aga betekent 'mijnheer' en de aga waar de mannen over spraken, was de rijkste man van het dorp. Alles in en rond het dorp was van hem en alle mannen moesten voor hem werken. De aga wilde ook altijd het grootste deel van de oogst. Tweederde vroeg hij, ook als er een slecht jaar was geweest en er maar nauwelijks genoeg te eten was.

In één van die slechte jaren werd het nog erger. De dochter van de aga ging trouwen. De boeren moesten een nog groter deel van de oogst afstaan als huwelijksgeschenk. Velen hadden thuis nauwelijks nog te eten. Bovendien moesten alle vrouwen meehelpen om voor de bruid een hemelse bruidsjurk te maken. De vrouwen deden erg hun best en de jurk werd prachtig! Maar al die tijd voelden ze de honger in hun lijf, terwijl ze wisten: de jurk was zoveel waard, van dat geld kon het hele dorp jarenlang eten!

Nu was Nasreddin de enige hodja in het dorp en dus ook de enige die de huwelijksceremonie kon leiden. Nasreddin had een hekel aan de aga, hij wilde liever weigeren. Maar er was geen ontkomen aan en hij deed wat er van hem werd gevraagd. Hij nam echter niet de moeite om zijn mooiste kleren aan te trekken. Nee, ook deze keer deed Nasreddin het andersom. Hij trok zijn allereenvoudigste kleren aan, de kleren die hij ook droeg als hij de boeren hielp met het werk op het land.

's Avonds was er een groot feest en alle boeren en hun families waren uitgenodigd. Ze gingen allemaal en hoopten zo nog iets terug te kunnen krijgen van het eten dat hun was afgepakt. Nasreddin ging ook, hij droeg nog steeds zijn eenvoudige kleding. De bedienden liepen rond met overvolle schalen, maar ze brachten de schalen rechtstreeks naar de hoofdtafel. Daar zat de aga, met het bruidspaar en de vele rijke gasten die zich de maaltijd goed lieten smaken. De boeren kregen de restjes die achterbleven op de bijna lege schalen! Nasreddin at niets. De bedienden dachten dat hij bij de boeren hoorde en liepen hem voorbij. De restjes liet hij ook aan zich voorbijgaan.

Stiekem en met een lege maag verdween Nasreddin van het feest. Thuisgekomen kleepte hij zich om. Hij trok nu wel zijn allermooiste kleding aan, deed een gouden ring om zijn vinger en zette zijn met juwelen versierde tulband op. Daarna ging hij opnieuw naar het feest. Toen hij binnenkwam, bracht een bediende hem meteen naar een mooie plek aan de tafel van de aga. De aga zelf schepte zijn bord vol met het allerheerlijkste eten. Nu stond Nasreddin op. Hij deed zijn mooie jas uit en sprak luid tegen de jas. Hij zei: 'Eet maar zoveel als je kunt van al dit lekkers, want dit is voor jou'. De aga schrok en vroeg: 'Hodja, wat doe je nu?' Nog luider, zodat iedereen het kon horen, zei Nasreddin: 'Mijnheer, het zijn de kleren waaraan u al dit eten hebt gegeven, niet aan de man die erin zit'.

Dit verhaal is een bewerking van het verhaal 'Kleren maken de man' uit *Nasreddin Hodja-Achterstevoren toch de goede kant* op van Ufuk Kobas. Het verhaal is ook te vinden op www.beleven.org

Hadj, de reis van je leven

Bijlage

IK

SOCIAL MEDIA

Hoe kijk je naar jezelf?
 Hoe zet je jezelf neer op social media?
 Moet alles altijd 'mooi' zijn?
 Moeten anderen altijd denken dat je gelukkig bent, ook al voelt dat misschien niet zo?
 Deel je ook dingen die niet zo leuk of mooi zijn?
 Waarom wel/niet?

DE ANDER

BINNEN/BUITENKANT

Hoe kijk je naar anderen?
 Zie je alleen naar de (mooie) buitenkant?
 Of probeer je ook te kijken naar wat iemand voelt of nodig heeft?
 Heb je weleens iemand aangesproken die je niet mooi of leuk vond?
 Waarom? Hoe reageerde die ander?

DE WERELD

WERELDBEELD

Hoe kijk je naar de wereld?
 Is in jouw wereld alles altijd 'mooi'?
 Zie je ook wel eens dingen die minder mooi zijn?
 Leef je mee met mensen die het minder goed hebben?
 Denk je wel eens aan de dingen die niet goed gaan in de wereld? Klimaat, oorlog, honger, ongelijkheid?